

ICT is meer dan een complex auditobject

Jules Muis ziet 'informatietechnen' slechts als technische hulpjes van de accountant, en voor Rick Mulders en Bob van Kuijk is ICT gewoon één van de beoordelingsobjecten. Ze vergissen zich, meent Kor Mollema. 'Een accountant zonder ICT-kennis mist een cruciaal deel van het audittraject.'

KOR MOLLEMA*

De in 'de Accountant' gepubliceerde artikelserie over trends in accountancy is gebundeld gevoegd bij het decembernummer. Handig en overzichtelijk. Als aanstichter van de serie wil ik graag het nieuwe jaar ingaan met enkele kritische kanttekeningen. Collega Jules Muis vergelijkt de accountant met een wielrenner in het parcours en de informatietechnen - onder wie edp-auditors - met de technische support aan de kant van de weg, en pleit ervoor deze rollen niet te vermengen. Collega's Rick Mulders en Bob van Kuijk noemen de beoordeling van de IT-systemen als één in de rij van beoordelingsvraagstukken, naast fraudeabsentie, compliance, complexe taxaties en dergelijke. Deze drie collega's vergissen zich.

Bij de certificering van de jaarrekening zijn er altijd complexe auditobjecten geweest waarbij de accountant soms de hulp van specialisten nodig heeft.

Verzekeringscontracten, financiële derivaten en oliereserves zijn er voorbeelden van. Op zich is dat niets nieuws. De accountant heeft nooit geclaimd op alle technische terreinen thuis te zijn. De benadering van deze problematiek in brede zin door Mulders en Van Kuijk lijkt me werkbaar. De ICT is echter niet zomaar één uit het rijtje. De financiële audit doet een uitspraak over de kwaliteit van verantwoordingsinformatie. Deze informatie wordt geproduceerd door ICT. De audittrail ligt in de ICT. De controls daaromheen zitten in de ICT verankerd. De primaire vastleggingen zijn ook in de ICT gedaan, soms rechtstreeks vanuit gerobotiseerde productieprocessen. De functiescheidingen en autorisaties zijn in de ICT verankerd. De communicatie tussen organisaties gaat steeds meer papierloos en steeds meer van computer tot computer. De huidige vorderingen op het gebied van EDI, XBRL, E-banking illustreren dit.

Het beoordelen van de kwaliteit van verantwoordingsinformatie heeft twee kanten: de inhoudelijke, economische kant en de procedurele. Beide zijn even belangrijk voor de uiteindelijk af te geven verklaring. De procedurele kant richt zich met name op de betrouwbaarheid van de informatie. Zij is alleen nog te beoordelen door diepgaand in de ICT te duiken, want daar komt haar eerste vastlegging tot stand en daar wordt zij veredeld tot ingedikte verantwoordingsinformatie. En ook de bescherming tegen manipulatie kan, behoudens

De racefiets is getransformeerd van een lomp mechanisch vehikel tot supermoderne bike. Arme wielrenner die deze evolutie heeft gemist.'

het laatste managementtraject, alleen effectief plaatsvinden door uitgebreide ICT-security-maatregelen.

Een accountant die geen kennis heeft van ICT kan dus een materieel deel van het audittraject niet beoordelen en diskwalificeert zichzelf daarmee. Om in de vergelijking van Muis te blijven: het is de racefiets zelf die in vijftig jaar is getransformeerd van een lomp mechanisch vehikel tot een supermoderne bike. Arme wielrenner die deze evolutie in zijn fiets heeft gemist. Hij is gedoemd bij de eerste de beste afdaling uit de bocht te vliegen. In 1982 ben ik begonnen binnen het NIVRA om te vinden voor het belang van de ICT voor de accountant. Twee NIVRA-geschriften, een speciaal aan het onderwerp gewijde conferentie, mondelinge en schriftelijke pleidooien bij de Commissie Vaktechniek:

zij waren aan dovemansoren gericht.

Nu ruim twintig jaar, met de hete adem van SOx en Tabaksblad in de nek, heeft de beroepsorganisatie erkend dat men hier een steek heeft laten vallen.

De accountantsopleidingen zijn of worden er op aangepast. Aan de Erasmus School of Accounting & Assurance bestaat het voornemen in februari 2006 een kopcursus edp-auditing voor accountants te starten. In 'de Accountant' van januari 1995 schreef ik over de accountancy in het toekomstige millennium: *'Aan de lopende band zijn bedrijven failliet gegaan, netjes voorzien van een goedkeurende verklaring ... De wetgever heeft intussen de zinloosheid ingezien van een verklaring bij de jaarrekening. Een verklaring van betrouwbaarheid van de informatievoorziening is op Europees niveau ingevoerd.'*

We zijn aardig in die buurt uitgekomen. Eindelijk is doorgedrongen dat je de getrouwheid van een verantwoording niet los kunt zien van de betrouwbaarheid van de informatievoorziening. De interne beheersing heeft erkenning gekregen in de financiële verslaggeving en in de assurance daarover. En de erkenning dat de interne beheersing zich grotendeels afspeelt in het ICT-traject is er ook. Alleen collega Muis moet hiervan nog overtuigd worden. En bij de collega's Mulder en Van Kuijk moet de ICT nog een beetje worden opgewaardeerd van lastig auditobject tot inherente auditcomplexiteit. Tot slot: Collega Muis voorspelt dat het voorspellend vermogen van een nieuwe generatie dat van hemzelf en mij zal overtreffen. Daarmee valt te leven, mits de voorspellingen van die nieuwe generatie positiever zullen zijn voor het beroep. Collega's Mulders en Van Kuijk wanen mij spoedig met collega Dassen op de boulevard van Mars en blijven zelf graag *down to earth*. Deze collega's moet ik erop wijzen dat te dicht bij de grond een overzicht van de grote lijnen in de weg staat, lijnen die wellicht vanaf Mars wel zichtbaar zijn ...

Noot

* Kor Mollema is hoogleraar edp-auditing aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Keer het tij in de strijd tegen de schaarste!

Het daadwerkelijk realiseren van collegeluwe periodes door middel van één maand fulltime college, een cultuuromslag bij de accountantskantoren, promoten op middelbare scholen en afscheid nemen van het up or out-principe. Enkele in het oog springende voorstellen waarmee de Vereniging van Accountancy Studenten (VAS) het tekort op de arbeidsmarkt wil oplossen.

JOHAN NELEMANS*

In juni 2003 presenteerde de VAS in haar huisorgaan Achter de Komma de resultaten van de enquête over de werk-studie-combinatie. Dat onderzoek bood aanknopingspunten voor maatregelen om de instroom in de accountancy te vergroten en de uitstroom te verkleinen. Was de VAS twee jaar geleden nog een roepende in de woestijn, in 2005 lijkt die woestijn zich verplaatst te hebben naar ons kikkerlandje. Dat zou tevens de onwaarschijnlijk hoge temperaturen in september en oktober verklaren.

Het groeiende tekort aan personeel in de accountancy is de aanleiding geweest voor de heroriëntatie op de werk-studiecombinatie en voor het NIVRA aanleiding om een commissie op te richten die concrete plannen gaat formuleren. Een initiatief dat de VAS toejuicht, mits de concrete plannen ook gaan resulteren in concrete acties. Want het tijdperk van discussie is wat ons betreft voorbij!

Naast de vergrijzing, die de komende jaren de vraag naar accountants verder zal aanwakken, erkent de VAS als de belangrijkste oorzaken van het personeelstekort in de accountancy:

- de (on)aantrekkelijkheid van de werk-studiecombinatie;
- de (on)aantrekkelijkheid van de werk-omstandigheden, waardoor de uitstroom uit het openbaar beroep hoog is;
- het imago van het beroep accountant;
- het up or out-principe;
- het vissen in een te kleine vijver.

Tegen deze achtergrond heeft de VAS een aantal oplossingsrichtingen geformuleerd. De VAS denkt de aantrekkelijkheid van de werkstudie combinatie te kunnen verbeteren door: het verlagen van de werkstudiedruk en het aanbieden van betere studiefaciliteiten, bijvoorbeeld het geven van bonussen

bij een goede studievoortgang. Zo zou het aanbieden van een volledige maand fulltime college, bijvoorbeeld van medio juni tot medio juli, de studiedruk in het voorjaar wegnemen. De studenten hebben dan een betere slagingskans doordat het tentamen kort op de colleges volgt en doordat ze, anders dan in het voorjaar, meer tijd hebben om zich in de stof te verdiepen.

De aantrekkelijkheid van de werkomstandigheden (oorzaak twee) moet verbeterd worden. Ter illustratie: uit het Accountancy

'Een cultuuromslag bij de accountantskantoren is noodzakelijk.'

Beloningsonderzoek 2005 (zie 'de Accountant', oktober 2005) blijkt dat 64 procent van de openbaar accountants overweegt om binnen vijf jaar buiten de accountancy te gaan werken. De oplossingen moeten volgens de VAS vooral gevonden worden in: het verminderen van de werkdruk, het stimuleren van parttime werken, en het verbeteren van de secundaire arbeidsvoorwaarden, bijvoorbeeld de vergoedingen voor kinderopvang. Accountancy is geen half-negen-tot-vijf-baan. Wie om vijf uur gaat opruimen, roept de vraag 'Heb je een vrije middag genomen?' over zich af. De bevinding uit de genoemde VAS-enquête van 2003, dat de respondenten gemiddeld zestig uur per week besteden aan werk en studie, spreekt boekdelen. Een cultuuromslag bij de accountantskantoren is dan ook noodzakelijk. En het heilig huisje dat je als accountant niet parttime kunt werken, is niet meer van deze tijd!

Het imago van het beroep (oorzaak drie) is door de schandalen van de afgelopen jaren

weliswaar minder stoffig geworden, maar desondanks kleven aan het beroep accountant nog altijd vooroordelen. Met behulp van jonge assistent-accountants zal derhalve ook op middelbare scholen het beroep veel meer gepromoot moeten worden. Niet in de laatste plaats geeft het wegvallen van het vak boekhouden hier aanleiding toe. Zowel voorafgaand aan de keuze van een vakkenpakket als in latere jaren van de middelbare-schoollopleiding, moeten scholieren voor het beroep worden geënthousiasmeerd.

Verder is het up or out-principe niet meer van deze tijd! De VAS is van mening dat oudere werknemers moeten kunnen aanblijven in een eindfunctie als controleleider. Zij kunnen optreden als mentor van de nieuwe generatie accountants en hun vaktechnische kennis en ervaring zijn van niet te onderschatten betekenis. Niet iedereen kan en zeker niet iedereen wil doorgroeien naar een toppositie binnen de organisatie. Veel werknemers zoeken naar evenwicht tussen werk en privé. Accountantskantoren dienen in deze ontwikkeling mee te gaan.

Tot slot de laatste oorzaak: het vissen in een te kleine vijver. Dit kan volgens de VAS worden opgelost door de wervingsacties niet alleen te beperken tot studenten bedrijfskunde, maar breder te kijken. HEAO MER (management, economie en recht) is een goed voorbeeld. Ook academisch geschoolden kunnen zich het accountantsvak eigen maken aan de hand van een duaal opleidingstraject. De bestaande opleidingstrajecten zijn onvoldoende toegespitst op studenten die reeds academisch geschoold zijn en derhalve onaantrekkelijk voor deze doelgroep. Een relatief kort opleidingstraject moet de oplossing bieden. Daarbij moeten werkgevers wel bereid zijn om te investeren in bijvoorbeeld één jaar fulltime studie voorafgaand aan de inzet in de accountantspraktijk.

Noot

*Johan Nelemans (25) is controleleider bij Mazars en bestuurslid van de Vereniging van Accountancy Studenten (VAS). Tijdens de Accountantsdag 2005 was hij inleider van de deelsessie 'Strijd tegen schaarste: afkalving op de arbeidsmarkt'.

Het verkeerde probleem oplossen lost niets op

Dat accountants worden betaald door de gecontroleerde wordt vaak aangegeven als 'weeffout' in het beroep. Volgens Arnout van Kempen is het een weeffout in de discussie, en is het echte probleem een falende corporate governance. 'Het verkeerde probleem aanpakken levert geen oplossingen.'

ARNOUT VAN KEMPEN*

Innovatie is lastig te meten. Duidelijk is wel dat innovatie wordt gedreven door zowel de ontwikkeling van kennis (science push) als van de vraagzijde van de markt (market pull). Het Nederlandse Innovatieplatform richt zich veel meer op het eerste dan op het tweede (zie <http://www.innovatieplatform.nl/nl/missie/strategie/index.htm>).

Ik heb begrepen dat het platform besloten heeft de innovatie in Nederland te meten aan de hand van het aantal aangevraagde octrooien. Als het probleem eenmaal zo is teruggebracht tot een meetbare eenheid, wordt het oplossen eenvoudiger. Je hoeft je niet langer af te vragen hoe je een markt voor innovatieve producten kunt bevorderen, maar kan je richten op zaken als de kostprijs van een octrooi. En inderdaad, het Innovatieplatform steekt daar nogal wat energie in. Er zijn parallellen met de discussie over onafhankelijkheid van accountants. Onze kapitalistische economie kent veelal een scheiding van eigendom en leiding bij ondernemingen. Dit roept een specifiek probleem op:

'The directors of such (joint-stock) companies, however, being the managers rather of other people's money than of their own, it cannot well be expected, that they should watch over it with the same anxious vigilance with which the partners in a private copartnery frequently watch over their own. Like the stewards of a rich man, they are apt to consider attention to small matters as not for their master's honour and very easily give themselves a dispensation from having it. Negligence and profusion, therefore, must always prevail, more or less, in the management of the affairs of such a company.'
(Adam Smith, *Wealth of Nations*.)

Hiermee ontstaat het bekende agency-model. De agent wordt door de principaal verplicht verantwoordelijkheid af te leggen over het gevoer-

de beleid. Deze verantwoording is de basis voor de wijze waarop de principaal de agent waardeert en beloont. Om zijn informatieachterstand op te lossen schakelt de principaal een derde in, de accountant.

Deze moet voor zijn controle beschikken over kennis van administratieve organisatie, bedrijfseconomie en waarderings- en verslaggevingsvraagstukken. Zolang de belangen van de eigenaar en de leiding van de onderneming gelijk lopen, ligt het voor de hand dat de accountant niet alleen controlerend maar ook adviserend optreedt. Niet in

'Het is van belang dat opdrachtgever niet alleen de jure, maar ook de facto niet de raad van bestuur is.'

de laatste plaats omdat juist die eigenaar dit van hem verwacht. Het is moeilijk voorstelbaar dat een accountant ziet dat de administratieve organisatie ondeugdelijk is zonder dat hij daarvan de eigenaar in kennis stelt. De eigenaar zelf kan echter weinig met die kennis. Handelend in opdracht en in het belang van de eigenaar zal de accountant zijn waarnemingen dus delen met de ondernemingsleiding.

Vervolgens kan het efficiënt zijn, en dus in het belang van de eigenaar, om diezelfde accountant opdracht te verlenen zijn adviezen te implementeren. Aan het einde van de vorige eeuw werd de adviespraktijk van accountantskantoren steeds belangrijker. Ze groeiden uit tot one-stop-shops voor advisering. Tegelijk nam de positie van ceo's naar Amerikaans model in belang toe, waardoor de relatie tussen de accountant en diens opdrachtgever (de eigenaar) naar de achtergrond verschoof. Voor de accountant werd de ondernemingsleiding steeds belangrijker.

Deze situatie kon voortduren in tijden van hoog-conjunctuur. Beleggers plegen zich niet druk te maken over de kwaliteit van de ondernemingsleiding, laat staan over zaken als verslaggeving, audit en governance, zolang zij de indruk hebben dat de ondernemingsleiding goed voor ze verdient. Met het uiteenspatten van de Nieuwe Economie en het aan het licht komen van omvangrijke fraudes, veranderde die situatie drastisch. Sindsdien verwijt het maatschappelijk verkeer accountants dat zij hun opdrachtgevers vergeten zijn, en gedreven door eigen financieel gewin het oor te veel hebben laten hangen naar de ondernemingsleiding die door het al dan niet verstrekken van adviesopdrachten de accountant aan de ketting kon leggen. Opvallend hierbij is echter dat veel discussie wordt gevoerd vanuit de analyse: 'accountants worden betaald door de gecontroleerde en zijn dus niet onafhankelijk'. Het wordt vaak aangeduid als een 'weeffout' in het beroep, terwijl het eerder een weeffout in de discussie lijkt.

Een vennootschap die een onderneming drijft kent een aantal organen: de raad van bestuur die de onderneming leidt en de vennootschap vertegenwoordigt, de algemene vergadering van aandeelhouders namens de eigenaren en de raad van commissarissen die in het belang van de vennootschap toezicht houdt op de raad van bestuur. De accountant werkt niet voor de leiding van de vennootschap maar voor de eigenaren, of in een meer Rijnlandse visie: voor het maatschappelijk verkeer. Dat hij hierbij onafhankelijk dient te zijn van de raad van bestuur ligt voor de hand, dus kennen we regelgeving die dat moet waarborgen. Maar de gedachte dat de accountant nooit onafhankelijk kan zijn van de ondernemingsleiding als hij wordt geselecteerd en betaald door de gecontroleerde, miskent het feit dat niet de vennootschap in haar geheel de gecontroleerde is, noch de door de vennootschap gedreven onderneming, en zelfs niet de raad van bestuur. Object van controle is uitsluitend de door de raad van bestuur afgelegde verantwoording. De algemene vergadering van aandeelhouders en de raad van commissarissen vallen niet onder de controle van de accountant. In tegendeel: ze schakelen juist de accountant in.

Als accountants zich te veel hebben laten sturen door ondernemingsleidingen, omdat in de praktijk de ondernemingsleiding de accountant selecteert en voordraagt voor unanieme benoeming door de AVA of de raad van commissarissen, dan faalt de corporate governance van de desbetreffende vennootschap. De uitgebalanceerde verhouding tussen de organen van de vennootschap en de accountant een weeffout te noemen die bestreden moet worden zal nooit tot een oplossing hiervan leiden. En daarmee kom ik terug bij het begin. Natuurlijk is de theorie en de praktijk rond het onpartijdige oordeel van de accountant ingewikkeld. Als we moeten praten over het echte kernvraagstuk, dan moeten we echter

praten over het vermogen tot ethische besluitvorming van accountants, over een rechte rug met stalen ruggengraat onder alle omstandigheden. De *onafhankelijkheid* van de accountant is dan slechts een randvoorwaarde voor diens *onpartijdigheid*, kritische geest en onafhankelijke denkvermogen. Ik stel voor dat we de discussie zuiver proberen te houden. Wie het samenspel tussen de organen van de vennootschap, de door de vennootschap gedreven onderneming en de accountant te ver simplificeert doet de discussie te kort.

De accountant dient, binnen zijn persoonlijke grenzen, het belang van zijn opdrachtgever. Het is dus van belang dat die opdrachtgever niet alleen de jure, maar ook

de facto niet de raad van bestuur is, maar de algemeen vergadering van aandeelhouders of de raad van commissarissen. Gezien de specifieke positie van de accountant zijn er voor de opdrachtgever voordelen te behalen indien de accountant adviserend mag optreden ten dienste van de vennootschap. Het is hierbij van belang dat de raad van commissarissen bewaakt dat evenwicht is tussen de voordelen en de risico's die dit adviserend optreden kan hebben voor de onpartijdigheid van de accountant.

Noot

* Arnout van Kempen is beleidsmedewerker monitoring & analyse bij het NIVRA. Het artikel is geschreven op persoonlijke titel.

De IAD getoetst: vervolg

NIVRA-directeur Gert Smit en Maarten Steemers (voorzitter CTK) signaleren in 'de Accountant' spanningsvelden tussen de beroepsgroepen in NIVRA en IIA. Frans Feith en Arie Molenkamp belichten de dilemma's en doen een voorstel.

FRANS FEITH EN ARIE MOLENKAMP*

Het is onomstreden dat kwaliteitstoetsing van de IAD nodig is. In toenemende mate worden organisaties zich ervan bewust dat de kwaliteit van beheersing een belangrijke rol speelt in de relatie met toezichthouders en andere belanghebbenden. Wettelijke kaders worden aangescherpt, waarbij de organisatie zich ook extern moet verantwoorden over de mate waarin de organisatie *in control* is. Bovendien blijkt dat organisaties steeds vaker kwetsbaar zijn voor diverse vormen van ineffectiviteit en inefficiency, terwijl het integriteitsvraagstuk de leiding immer meer zorgen baart. Aan de basis van dit beheersingsvraagstuk staan de toenemende complexiteit van bedrijfsprocessen en de onmogelijkheid om het eigenbelang van medewerkers - van hoog tot laag - voldoende te kanaliseren. Zo kan een graaicultuur leiden tot demotivatie en verzet op de werkvloer, en daarmee een ideale voedingsbodem vormen voor ineffectief en inefficiënt presteren. Een goede kwaliteit van de IAD kan sterk bijdragen aan het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de beheersing van bedrijfsprocessen.

Voor het opzetten van een kwaliteitstoetsing voor IAD's is het verkrijgen van draagvlak bij de daar samenwerkende beroepsgroepen (RE's, RO's, RA's, CIA's) van eminent belang. Gemeenschappelijk hoofdkenmerk van deze internal auditors is dat zij allen werkzaam zijn voor het management van de organisatie. Ze geven aanvullende zekerheid over de kwaliteit van de interne beheersing, hetgeen zich vooral uit in oordelen over en reflecties op bijvoorbeeld de kwaliteit van planvorming, de mate van compliance en vraagstukken van sturing en beheersing. Kortom: internal auditing geeft het topmanagement aanvullende zekerheid over de mate van *internal control*. Het werk van de internal auditor heeft daarmee het karakter van onafhankelijke en objectieve toetsing, in aanvulling op de maatregelen van interne controle die de organisatie zelf getroffen heeft. Deze toetsing vindt plaats op basis van onder meer organisatiekundige, bestuurskundige, technologische, milieutechnische en administratief-organisatorische normen en standards. Deze toetsende, reflecterende en soms

intervenierende rol van internal auditors uit zich vooral in de hen kenmerkende beroepshouding naar hun klant, het management van de organisatie. Daarbij is sprake van een met veel moeite opgebouwde vertrouwensrelatie, met het doel om de openheid van management en andere medewerkers zo groot mogelijk te laten zijn, teneinde de acceptatie en kwaliteit van de audits te bevorderen. Dit onderling vertrouwen is zeer kostbaar: het komt te voet en gaat te paard. Los hiervan maar ook van groot belang voor het goed functioneren van de organisatie hebben we te maken met het certificeren van het jaarverslag door externe auditors. Deze auditors dienen primair het publieke belang en hebben daarmee een andere, externe, klant. Hun activiteiten richten zich vooral op inspectie of controle van de werking van de organisatie, in het bijzonder het financiële aspect. Ze steunen daarbij mede op het werk van de interne auditors, zoals men dat van oudsher deed op dat van de interne accountant. Voor zowel de interne als de externe auditor geldt het uitgangspunt van de 'natuurlijke adviesfunctie': we gaan ervan uit dat het adviseren van de leiding van de organisatie zowel intern als extern bij andere dienstverleners is belegd. Het feit dat de controletaak voor externe accountants wettelijk is vastgelegd geeft hen macht en kracht om deze taak te kunnen uitoefenen. ►

Vanwege de fundamentele verschillen tussen externe en interne auditors zijn er voor het auditgebied verschillende koepelorganisaties. In een aantal gevallen is er ook sprake van ongewenste en vaak onbedoelde beïnvloeding van elkaars werk en positie. Daar waar het vertrouwen in auditing wordt geschaad, ondervinden beide beroepscategorieën daarvan de gevolgen. De externe auditors zijn door hun macht ten dele in staat dit vertrouwensgebrek te compenseren. Dat geldt in mindere mate voor internal auditors. Bij internal auditors leeft sterk de wens zich duidelijk te kunnen onderscheiden van de externe auditors. Zo kan hun opdrachtgever - het management - ook bewuster omgaan met de verschillen tussen de twee

categorieën auditors en kan voor de interne auditors een beter functionerings- en acceptatieklimaat worden geschapen, ten voordele van de organisatie. Vanuit deze achtergrond is een duidelijke afgrenzing van de beide werkgebieden van groot belang, voor beide categorieën. De interne auditing werkt immers direct mee aan het verbeteren van de beheersing van (financiële) bedrijfsprocessen. Vanuit dit vertrekpunt kunnen ook de spanningen tussen de twee beroepscategorieën worden begrepen. Deze spanningen zijn in feite te herleiden tot het specifieke werktrein en de verschillende soort klanten van in- en externe auditors. Bij de door ons voorgestelde oplossing van de ook door Smit en Steemers gesignaleerde spanningen,

is goede samenwerking tussen de elkaar aanvullende soorten auditing ons vertrekpunt. Wij stellen voor dat het IIA, de organisatie van interne auditors, zich bezighoudt met de kwaliteitstoetsing van een IAD, terwijl de organisatie van externe auditors, het NIVRA, zich richt op de kwaliteitstoetsing van externe vakbroeders en accountantskantoren. Daarmee kan het niet zo zijn, dat het College Toetsing Kwaliteit beide categorieën 'bedient'. Niet voor niets heeft ontvlechting van externe controle en (interne) toetsing al zo'n lange geschiedenis.

Noot

* Frans Feith en Arie Molenkamp zijn werkzaam bij respectievelijk Audit Advies Feith te Voorburg en de Universiteit van Amsterdam.

Uitslag webstelling

Bij de jaarcijfercontrole zou de accountant een coördinerende rol moeten krijgen, met afgebakende verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden voor alle betrokken specialisten.

	RA	Student	Overig	Totaal
Mee eens	8	23	20	51
Mee oneens	15	16	8	39

Volgens Bob van Kuijk en Rick Mulders ('de Accountant' november 2005, pagina 29) zijn controlerend accountants in de loop der jaren opgezadeld met werkzaamheden die buiten hun competentie liggen. Voor allerlei waarderingen worden nu specialistische assurance providers ingeschakeld, maar de accountant beoordeelt als eindverantwoordelijke de kwaliteit van hun werk. Volgens de auteurs is het tijd voor afgebakende eigen verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden voor de diverse specialisten, waarbij de accountant uit hoofde van zijn coördinerende rol verzekert dat alle getrouwheidsaspecten in de jaarrekening zijn onderzocht. De opvallende uitslag van de stemming: hoe verder van het beroep, hoe vaker 'eens'. Alleen RA's zijn in meerderheid tegen. 'Ik vermoed dat tegenstemmers vooral tegen zullen stemmen omdat het heilige accountantsberoep in de visie van de stelling wordt uitgehold', schrijft een van een veel ergernis en scherpe pen voorziene stemmer. 'Wat mij betreft is het juist andersom: de stelling gaat niet ver genoeg. Accountants verschuilen zich veel te makkelijk achter hun wettelijke monopolie en de controleplicht, maar weigeren nog steeds in te zien dat ze hun eigen beroep hebben uitgehold en steeds verder uithollen. Het maatschappelijk verkeer eist van accountants dat ze zich richten op fraude. De technische middelen zijn al in de markt, wiskundige modellen zijn al in de praktijk bewezen. En wat doet de accountant?

Hij gaat morrend naar een RAC 240-cursus, en roept dat hij toch zeker geen opsporingsambtenaar is? Nieuwe ontwikkelingen, zoals XBRL, worden vrijwel compleet genegeerd. Binnen enkele jaren moet de accountant in staat zijn een verklaring af te geven bij een XBRL-database. Praat er over, en het is alsof men de consequenties van de komst van de auto bespreekt in termen als: maar waar moet ik nou het hooi voor de paarden laten? Waar haalt de accountant van vandaag eigenlijk de pretentie vandaan dat hij geschikt is als eindverantwoordelijke, of zelfs als coördinator van een proces dat hij grotendeels niet begrijpt, niet in handen heeft, of zonder een spatje visie tegemoet treedt?

Een ander waarschuwt: 'Het spreiden van verantwoordelijkheden maakt het voor het maatschappelijk verkeer niet duidelijker wie verantwoordelijk voor de jaarrekeningcontrole is! De 'eens-stemmers' herhalen in grote lijnen het betoog van Mulders en Van Kuijk. Iemand tekent daarbij aan de woorden 'verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden' liever te vervangen door 'taken en bevoegdheden'. De accountant als de coördinator bij de jaarcijfercontrole blijft (eind-)verantwoordelijk, ook al zijn de taken verdeeld.'

Een 'oneens'-stemmer waarschuwt dat 'een verantwoordelijkheid per specialist afschuifgedrag en onduidelijkheid in de hand werkt'. En ander krijgt associaties met 'wel de lusten, niet de lasten'. Jules Muis reageert onder naam.

Hij ziet weinig in de stelling. 'Onderneming en accountant hebben beiden reeds een coördinerende taak, met ieder hun eigen eindverantwoordelijkheid. Het voorstel suggereert een gedeelde verantwoordelijkheid van de accountant, die daarmee verwordt tot een *best effort*-acteur, eerder dan een *reasonable assurance*-resultaats-acteur.' Dit is 'verklaringsescapisme ten volle', meent Muis, waarbij een 'langzame dood' voor het beroep 'reasonably assured' is.

